

The logo for IMRS (Institute for Macroeconomic and Regional Studies) features the letters 'IMRS' in a bold, white, sans-serif font, centered within a solid red rectangular background.

Institute for Macroeconomic
and Regional Studies

Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti

2023
2024
2025

MAY
IYUN
IYUL

Faoliyatning
asosiy
ko'rsatkichlari

Mundarija

O'zbekiston hududlari uchun istiqbolli eksport bozorlari o'rganildi	2
Mamlakatimiz miqyosida xonadonlarda bolalar uchun mo'ljallangan kitoblarning mavjudligi ularning savodxonlik-hisoblash ko'nikmasiga qanday ta'sir qiladi?.....	4
2017-2023 yillarda O'zbekistonda faoliyat yuritgan korxonalar va tashkilotlar bilan bog'liq demografik holatning o'zgarishi ko'rib chiqildi	5
2017-2023 yillarda O'zbekistonda sanoatni rivojlantirishda qanday natijalarga erishildi?	7
O'zbekiston Respublikasining 2017-2023 yillardagi eksport geografiyasi tahlil qilindi	9
2024-yilning iyun oyida Toshkent shahridagi yirik supermarketlarda 21 nomdagi oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi ko'rib chiqildi.....	11
Hududlarning 2017-2023 yillardagi iqtisodiy faollik barometri aniqlandi.....	12
Gidrogel va suv tanqis bo'lgan hududlarda undan foydalanish imkoniyatlari qanday?	14

Tadqiqot natijalariga ko'ra quyidagilar ma'lum bo'ldi:

Meva-sabzavotlar hamda ulardan tayyorlangan turli xil qiyom va sharbatlar. 2024-yil 1-chorakda Kanada, Malayziya, Singapur, Yaponiya, Hindiston, Tailand, Italiya, Germaniya kabi mamlakatlarda meva-sabzavotlar hamda ulardan tayyorlangan turli xil qiyom va sharbatlarga bo'lgan talab yuqori bo'ldi.

Ushbu mahsulotlarni eksport qilish bo'yicha Farg'ona, Namangan, Samarqand, Xorazm, Surxondaryo, Qashqadaryo viloyatlari hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi yaxshi imkoniyatga ega bo'lib, qayd etilgan mamlakatlarga eksportni doimiy ravishda yo'lga qo'yish mazkur hududlarning iqtisodiy ahvolini yaxshilashga xizmat qiladi.

Ip-gazlama, kiyimlar, kimyoviy tola, gilam va teri mahsulotlari. Ushbu tovarlarga bo'lgan talab AQSh, BAA, Buyuk Britaniya, Niderlandiya, Yaponiya, Fransiya, Hindiston, Indoneziya davlatlarida yuqori ekanligi aniqlandi.

Ushbu tovarlarni eksport qilishda nisbiy ustunlikka ega bo'lgan Namangan, Andijon, Qashqadaryo, Samarqand, Xorazm, Buxoro viloyatlaridagi tadbirkorlar uchun mazkur bozorlarga chiqish imkoniyatlari mavjud.

O'g'itlar, kimyoviy mahsulotlar. O'zbekiston ushbu mahsulotlarini ishlab chiqarishda ham nisbiy ustunlikka ega bo'lib, mazkur mahsulotlarga asosan AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya, Avstraliya, Kanada, Koreya Respublikasi, Yaponiya, BAA davlatlarida talab yuqori.

Farg'ona va Navoiy viloyatlari hamda Toshkent shahri tadbirkorlari ushbu mahsulotlarni nisbatan pastroq xarajatlar evaziga eksport qilishi mumkin.

Ma'lumot uchun: 2023-yilda o'g'itlar eksporti 337,1 mln.AQSh dollariga teng bo'ldi.

Qurilish materiallari, rux va mis mahsulotlari. Hindiston, AQSh, Yaponiya, Germaniya, Fransiya, Italiya, BAA, Viyetnam, Tailand mamlakatlaridagi ko'pgina buyurtmachilarga qurilish materiallari, rux mahsulotlari va mis mahsulotlari zarur ekanligi aniqlandi.

Hududiy RCA indeksiga ko'ra, ushbu mahsulotlarni eksport qilish Navoiy, Buxoro, Qashqadaryo, Toshkent viloyatlari, Toshkent shahri hamda Qoraqalpog'iston Respublikasida faoliyat olib boruvchi tadbirkorlarga tavsiya etiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, hududlarda transport va eksport infratuzilmasining ushbu potensial bozorlarga chiqish uchun moslashtirilishi, eksportchi korxonalariga yaqindan konsultativ va moliyaviy ko'mak berilishi eksport ko'lamining oshishi, samaradorlikning yaxshilanishi, innovatsion faoliyatning jadallashishi, aholi turmush darajasining oshishiga xizmat qiladi.

Tadqiqotda www.go4worldbusiness.com vebsahifasi va Statistika agentligi ma'lumotlaridan foylanildi.

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda olib borildi:

1) www.go4worldbusiness.com vebsahifasidan 2024-yilning 1-choragida 19180 ta buyurtmachining ma'lumotlari veb skreping orqali tortib olindi;

2) O'zbekiston eksport qilishda nisbiy ustunlikka ega bo'lgan tovarlarni aniqlash uchun RCA (revealed comparative advantage) indeksi hisoblanib, indeks yuqori bo'lgan va jahon bozorida yuqori talab mavjud bo'lgan 12 xil mahsulot turi tanlab olindi. Tanlangan mahsulotlar uchun hududlarning alohida RCA indeksleri hisoblandi (Sirdaryo va Jizzax viloyatlarining TIF TN kodi bo'yicha eksport ma'lumotlari mavjud emasligi sababli tahlil jarayonida foydalanilmadi);

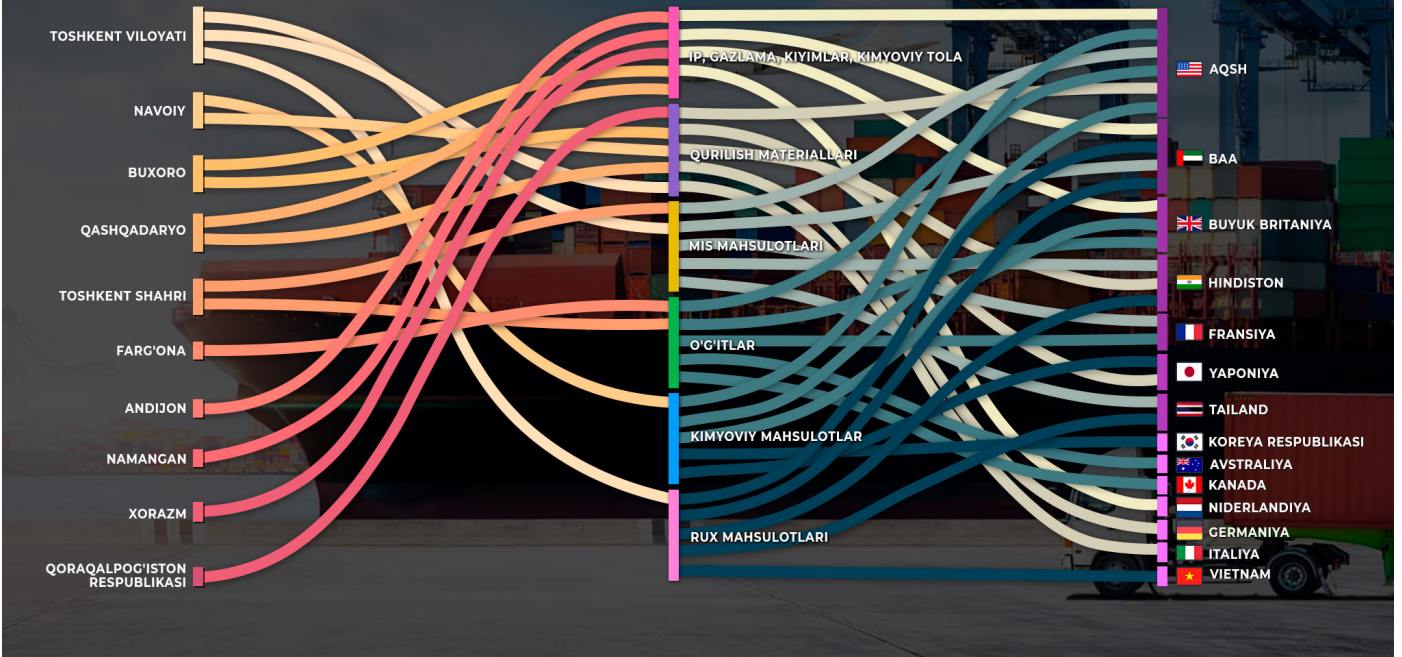
3) O'zbekiston nisbiy ustunlikka ega bo'lgan 12 turdagi mahsulotlarga talab yuqori bo'lgan mamlakatlar aniqlandi hamda ushbu mamlakatlarga eksport qilish salohiyatiga ega hududlar bilan moslashtirildi.

O'ZBEKISTON HUDUDLARI UCHUN POTENSIAL EKSPORT BOZORLARI (1)

O'ZBEKISTON HUDUDLARI UCHUN POTENSIAL EKSPORT BOZORLARI (2)

Tadqiqotda asosiy e'tibor 3-5 yosh oralig'idagi farzandlari bor oilalarda bolalar adabiyotining mavjudligi va savodxonlik-hisoblash qobiliyatining rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishga qaratildi.

Bunda Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti metodologiyasi asosida ishlab chiqilgan savodxonlik-hisoblash indeksi (SHI) asosiy erkin o'zgaruvchi qilib olindi. Mazkur indeks so'rovnoma orqali 3-5 yosh oralig'idagi bolalarga berilgan quyidagi 3 ta savol asosida shakllantirildi:

1. alifbodan kamida beshta harfni tanishi;
2. birdan beshgacha raqamlarni bilishi;
3. o'z ismini yoza olishi.

Empirik tahlil natijasida quyidagilar aniqlandi:

O'zbekistondagi oilalarda bolalar uchun mo'ljallangan kitoblar sonining 1 birlikka oshishi ulardagi savodxonlik-hisoblash ko'nikmasining normal rivojlanganlik darajasida bo'lish ehtimolini taxminan 12,39 foizga oshiradi.

Oilasida kimdir kitob o'qib bergan bolalarning me'yordagi aqliy rivojlanish darajasiga ega bo'lish ehtimoli kitob o'qilmagan oiladagi bolanikiga nisbatan salkam 2 baravar yuqori bo'ladi.

Oila moliyaviy holatining boladagi savodxonlik-hisoblash ko'nikmasiga ta'siri statistik ahamiyatli emas.

P.S. Ma'lumotlar bazasi sifatida YUNICEF tomonidan 2021-2022 yillarda O'zbekistonning barcha viloyatlarini qamrab olgan Ko'p ko'rsatkichli klaster tadqiqoti (MICS) ma'lumotlari olingan.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri bu tadbirkorlik subyektlari sonini oshirish orqali aholi bandligini ta'minlash va turmush farovonligini oshirishdir. Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda mamlakatimizdagi jami korxonalar va tashkilotlar soni (fermer va dehqon xo'jaliklarisiz) 485,0 mingtani tashkil etgan. Bu 2017-yildagiga nisbatan 1,7 marotaba ko'p demakdir.

Tadbirkorlik subyektlari sonining eng yuqori o'sish sur'ati Navoiy (2,3 marotaba), Samarqand (2,1 marotaba), Buxoro va Xorazm viloyatlari (2,0 marotaba) da kuzatildi.

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha tahlil savdosotiq (2,5 marotaba), qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklari (1,8 marotaba), sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar (1,9 marotaba) hamda yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar (1,7 marotaba) kabi tarmoqlarda korxonalar soni oshganligini ko'rsatdi.

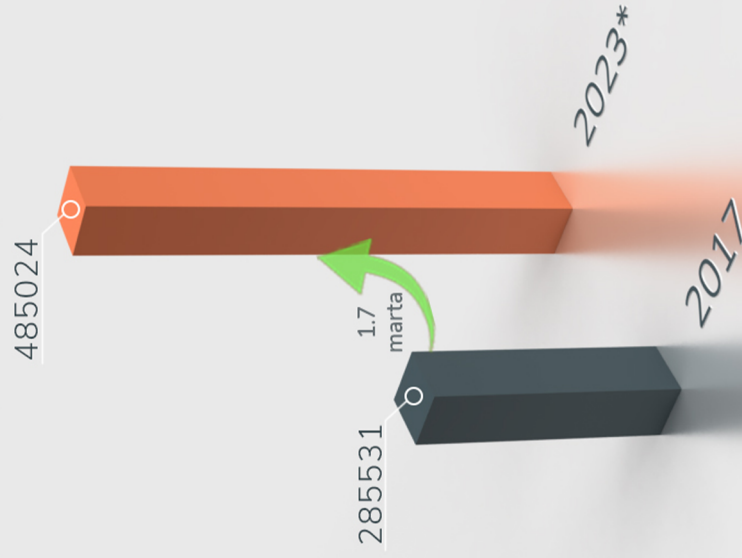
Sanoatning iqtisodiy o'sish va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rnini e'tiborga olgan holda, korxonalar sonining (1,4 marotaba) ortishi va ulushi 14,3 foizga yetganligini ijobiy holat sifatida ta'kidlash lozim. Shuningdek, axborot texnologiyalari (1,6 marotaba) sohasida faoliyat ko'rsatuvchi korxonalar sonining o'sishi iqtisodiyotda ro'y berayotgan ijobiy tarkibiy o'zgarishlardan dalolat beradi.

“O'zbekiston – 2030” strategiyasining 56 - maqsadida iqtisodiyotda xususiy sektor ulushini oshirish belgilangan bo'lib, nodavlat sektor ulushini 85 foizga yetkazish, davlat ulushi mavjud 2,3 mingta korxonalar sonini 6 barobarga kamaytirish ko'zda tutilgan.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KORXONALAR DEMOGRAFIYASI

O'zbekiston Respublikasida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar soni
(birlikda, dehqon va fermer xo'jaliklarisiz)

* Izoh: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-apreldagi PF-113-son Farmoniga asosan, Soliq qo'mitasi, Statistika agentligi va Adliya vazirligining davlat ro'yxatidan o'tgan yuridik shaxslar haqidagi ma'lumotlar bazalari o'zaro birxillashtirilgan.

Iqtisodiyot tarmoqlari kesimida faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlar soni
(birlikda, dehqon va fermer xo'jaliklarisiz)

Iqtisodiyot tarmoqlari	2017	2023
Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklari	21019	37772
Sanoat	49185	69444
Qurilish	24118	34749
Savdo	63199	158065
Tashish va saqlash	11996	17935
Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	17126	28364
Axborot va aloqa	6403	10551
Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar	5840	10998
Boshqa turlari	86645	117146

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari

2017-2023 yillarda sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi 1,49 barobar oshdi va barcha asosiy tarmoqlarda o'sish sur'atiga erishildi. Natijada yalpi ichki mahsulot tarkibida sanoatning ulushi 21,1 foizdan 26,1 foizgacha oshdi va sanoat qo'shilgan qiymat bo'yicha xizmat ko'rsatish sohasidan keyin ikkinchi o'rinni egalladi.

Tarkibiy o'zgarishlarning eng yaxshi dinamikasi sanoat o'sishining drayveri bo'lgan ishlab chiqarish sanoatida kuzatildi. Shu davrda sanoatning mazkur tarmog'ida 1,6 marotabadan ko'proq o'sish qayd etildi. Elektr va gaz ta'minoti tarmog'i (164,1 foiz), shuningdek, tog'-kon sanoati ham (110,7 foiz) jadal rivojlandi.

Umumiy ishlab chiqarishda sanoatning ulushi 84,4 foizni tashkil etadi. Sanoatni kompleks rivojlantirishga qaratilgan dasturlarning amalga oshirilishi sohaning jadal rivojlanishidagi muhim omil bo'ldi.

Ko'rilgan chora-tadbirlar natijasida o'rta va yuqori texnologiyali sanoat tarmoqlarining ulushi 52,7 foizdan 61,9 foizga yetdi. Bu esa sanoatni rivojlantirishda sifat o'zgarishlariga erishilganidan dalolat beradi. Ichki va tashqi bozorda talabga ega bo'lgan ko'plab turdagi texnologik mahsulotlarning barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Masalan, avtomobil dvigatellarini ishlab chiqarish 2,9 barobar, qo'rg'oshinli akkumulyatorlarni ishlab chiqarish 1,6 barobar, yengil avtomobillarni ishlab chiqarish 2,9 barobar, sovitkich va muzlatkichlarni ishlab chiqarish 3 barobar oshdi va hokazo.

Bu davrda sanoat respublika eksport daromadlarining o'sishiga katta hissa qo'shdi. Eksportning umumiy hajmi 1,9 barobar oshib, 24,4 milliard AQSh dollarini tashkil etdi. Rangli metallar eksporti bilan bir qatorda mashinasozlik va to'qimachilik sanoati ham o'sishga katta hissa qo'shdi. Mashinasozlik mahsulotlari eksporti 3,7 barobar (1,3 milliard dollar), to'qimachilik mahsulotlari eksporti 2,3 barobar (3,05 milliard dollar) oshdi.

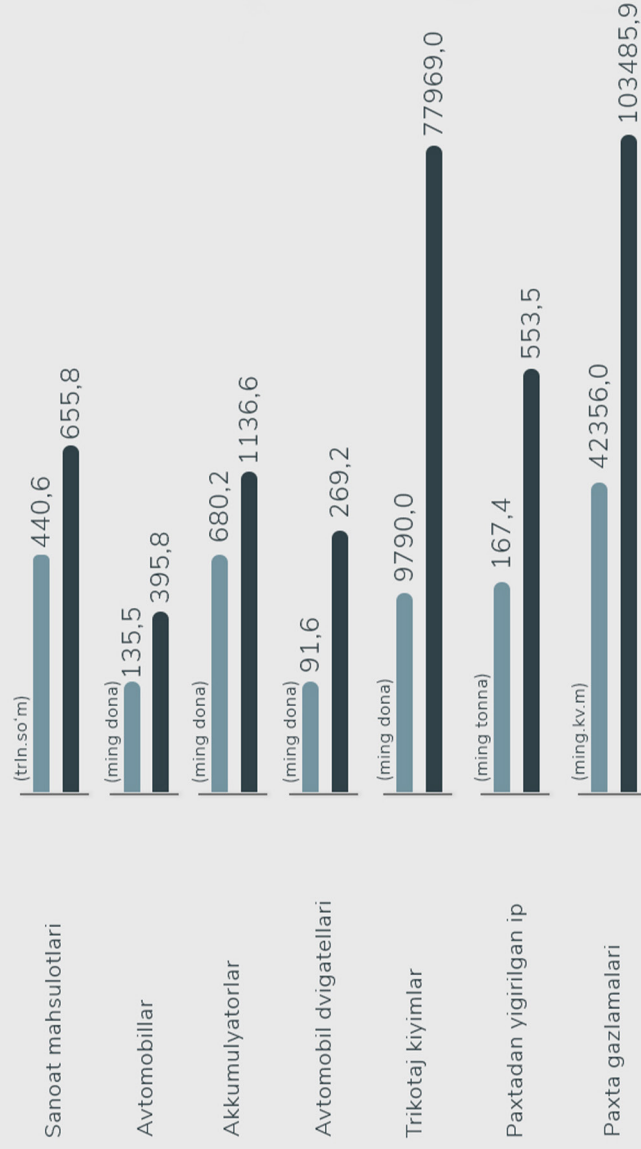
Sanoat salohiyatini yanada oshirish maqsadida **"O'zbekiston – 2030" strategiyasida** qator chora-tadbirlar va vazifalar belgilangan. Jumladan:

- **sanoatda qo'shilgan qiymat hajmini** 45 milliard dollarga yetkazish va 2,5 millionta yuqori daromadli ish o'рни yaratish hisobiga yalpi ichki mahsulot tarkibida sanoatning ulushini 32 foizga oshirish;
- **eksport geografiyasini kengaytirish** hisobiga tayyor mahsulot va yarim tayyor mahsulotlar hajmini eksportda 3,3 barobar oshirish;
- **avtomobil sanoatida raqobat muhitini yaratish** va ishlab chiqarish hajmini 1 milliontaga yetkazish;
- **xomashyoni qayta ishlashni** chuqurlashtirish va shu asosda yuqori rentabelli mis mahsulotlarini 3,5 barobar, oltindan tayyorlangan mahsulotlarni 1,5 barobar, kumushdan yasalgan buyumlarni 3 barobar oshirish;
- **ishlab chiqarish** sanoatida mehnat unumdorligini 2 barobar oshirish.

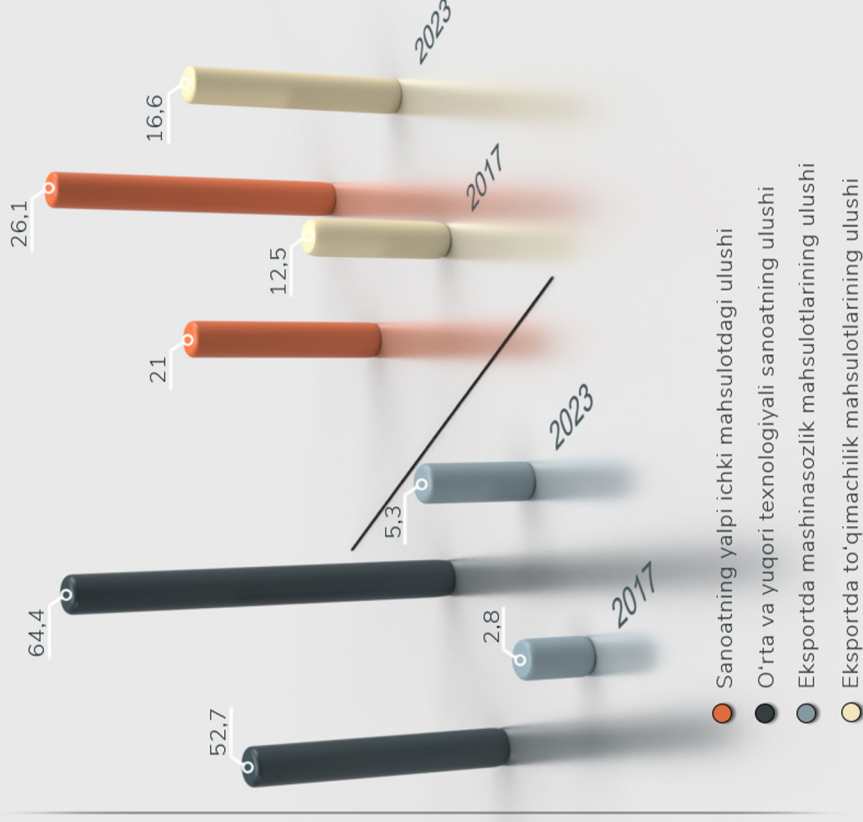

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTONDA SANOATNI RIVOJLANTIRISHDA ERISHILGAN ASOSIY NATIJALAR

Ishlab chiqarishning o'sish sur'ati

Tarkibiy ko'rsatkichlarning o'zgarishi (umumiy hajmga nisbatan foiz hisobida)

- Sanoatning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi
- O'rta va yuqori texnologiyali sanoatning ulushi
- Eksportda mashinasozlik mahsulotlarining ulushi
- Eksportda to'qimachilik mahsulotlarining ulushi

Mamlakatimizdan tovarlar va xizmatlar eksport qilinadigan davlatlar soni va mahsulotlar turi tobora ortib bormoqda. 2017-yilda jami 12,55 mlrd. AQSh dollariga teng mahsulot va xizmatlar eksport qilingan bo'lsa, 2023-yilga kelib, bu ko'rsatkich 1,95 marta ko'paydi va 24,43 mlrd. AQSh dollarini tashkil qildi. 2023-yilda eksportning yillik o'sish sur'ati 23,8 foizni tashkil qildi.

2017–2023 yillar mobaynida mamlakatimizning eksport geografiyasi 14 ta mamlakatga kengaydi. Hozirda mahsulotlarimiz har biri 10 ming AQSh dollaridan ortiq bo'lgan 122 ta mamlakatga eksport qilinmoqda.

Eksport qilinadigan mahsulotlar diversifikatsiyasi oshib bormoqda, jumladan, TIF TN 10 ta belgisi bo'yicha tovar nomenklaturasida 2017-yilda har biri 10 ming AQSh doll. ortiq bo'lgan 1219 xil mahsulotlar eksport qilingan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 2874 tani tashkil qildi (2,4 marta ko'p).

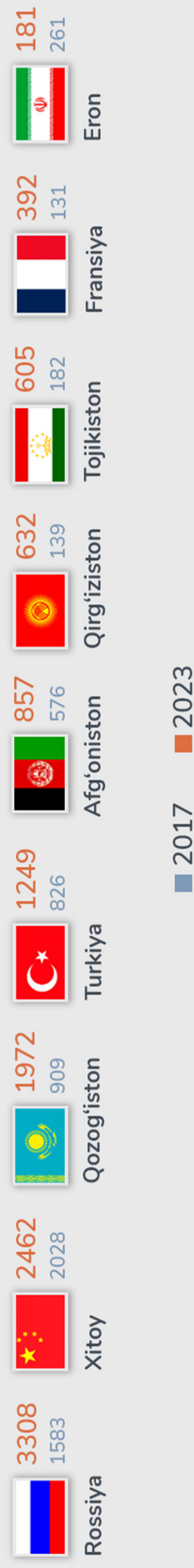
2017-2023 yillarda paxtadan tayyorlangan yuqori qo'shilgan qiymatli tovarlar eksporti yo'lga qo'yildi. Xususan, 2017-yilda to'qimachilik mahsulotlari umumiy eksportning 8,1 foizini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda ushbu ko'rsatkich 12,5 foizni tashkil qilib, 65 ta mamlakatga 639 turdagi to'qimachilik mahsulotlari eksporti amalga oshirishga erishildi.

“O'zbekiston – 2030” strategiyasida eksportni oshirish bo'yicha bir qator ustuvor maqsadlar va chora-tadbirlar belgilangan. Jumladan:

- eksport hajmini 2 barobar oshirish va 45 milliard dollarga yetkazish, eksportchi korxonalar sonini 6,5 mingtadan 15 mingtaga yetkazish;
- qishloq xo'jaligi sohasida eksport hajmini yiliga 10 milliard dollarga yetkazish;
- eksport tarkibida tayyor va yarim tayyor mahsulotlar hajmini 3,3 barobar ko'paytirish;
- xalqaro standartlar joriy qilingan korxonalar sonini 10 barobarga oshirish va ular sonini 5 mingtaga yetkazish;
- IT xizmatlar va dasturiy mahsulotlar eksporti hajmini 5 milliard dollarga yetkazish;
- turizm xizmatlari eksportini 5 milliard dollarga yetkazish, tibbiyot va ta'lim turizmi eksportini yiliga 1,5 milliard dollarga yetkazish;
- respublika hududlarida 2,5 million tonna quvvatga ega bo'lgan 100 ta yangi agrologistika markazlari faoliyatini yo'lga qo'yish hamda ularning eksport salohiyatini 1 milliard dollarga yetkazish.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAN TOVAR VA XIZMATLAR ENG KO'P EKSPORT QILINGAN MAMLAKATLAR (MLN. AQSH DOLLARI HISOBIDA)

2024-yilning iyun oyida Toshkent shahridagi yirik supermarketlarda 21 nomdagi oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi ko'rib chiqildi

o'qish vaqti
23 soniya

Monitoring natijalari 16 xil mahsulot bo'yicha minimal narxlar o'tgan oydagiga nisbatan pasayganligini ko'rsatdi*. Narxlarning eng yuqori pasayishi karam (-59,4 foiz), pomidor (-51,7 foiz) va bodring (-51,7 foiz) mahsulotlarida qayd etildi.

2 nomdagi mahsulotning eng past narxi o'zgarishsiz qolgan. Bular: tovuq go'shti (file) va sut.

3 nomdagi mahsulot narxi oshgan. Narxining oshishi bo'yicha kartoshka yetakchi bo'ldi. Kartoshka narxining qisqa muddatli o'sishi vaqtinchalik bozor omillari, talab va taklifning o'zgarishi bilan bog'liq.

*tahlil 2-may va 13-iyun kunlari o'tkazilgan monitoring ma'lumotlari asosida qilindi.

Mamlakatimizning iqtisodiy rivojlanishi yalpi ichki mahsulot (YaIM) ning barqaror o'sishi (2017-2023 yillarda 1,4 barobarga oshdi) bilan tavsiflanadi. YaIMning yiliga o'rtacha 5,4 foiz o'sishiga asosan xizmat ko'rsatish (2,4 foiz) va sanoat (1,5 foiz) tarmoqlari salmoqli hissa qo'shdi.

IFBga ko'ra, mamlakatimizning 6 ta hududi (Toshkent shahri, Sirdaryo, Jizzax, Xorazm, Andijon, Toshkent viloyatlari) izchil rivojlanayotgan hududlar guruhidan joy oldi (85 ball $\leq$ IFB $\leq$ 100 ball).

Ma'lumot uchun: IFBni baholashda ishlab chiqarish, tadbirkorlik faolligi hamda hududlarning jozibadorligini aks ettiruvchi 3 ta blok va 13 ta ko'rsatkichdan foydalaniladi. 100 balli baholash usuli asosida hududlarning faollik darajasi yuqori (85 ball $\leq$ IFB $\leq$ 100 ball), o'rtacha (71 $\leq$ IFB < 85 ball) va past (IFB < 71 ball) bo'lgan guruhlariga ajratiladi.

Rivojlangan Toshkent shahri va Toshkent viloyatida iqtisodiy faollik asosan sanoat (1,6 barobar), qurilish (2,1 barobardan ortiq), xizmatlar (1,8-2,4 barobar), investitsiyalarni jalb qilish (1,9 barobar) kabi sohalardagi o'sish hamda faoliyat ko'rsatayotgan kichik biznes subyektlari (KBS) sonining (2,2 barobar) ortishi hisobiga ta'minlandi. Buning natijasida mazkur hududlarning YaIMdagi mavqei mustahkamlandi (YaHMning YaIMdagi ulushi 2017-yildagi 25 foizdan 2023-yilda 27,2 foizga oshdi).

Rivojlanish darajasi nisbatan past bo'lgan Jizzax va Xorazm viloyatlarida esa sanoat (o'sish 1,6 barobardan ortiq), qurilish va xizmatlar (2 barobar), investitsiyalarni jalb qilish (3,5 barobardan ortiq), tovar va xizmatlar eksporti (2,4-3,3 barobar), ro'yxatga olingan (2,4 barobar) va yangi tashkil etilgan (2,6 barobardan ortiq) KBSning ortishi iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omili bo'ldi.

IFBning 2 ta ko'rsatkichi (faoliyat ko'rsatmayotgan va o'z faoliyatini to'xtatgan KBS sonining ko'payishi) bo'yicha salbiy tendensiya qayd etilganiga qaramay, Jizzax va Xorazm viloyatlarining rivojlanish dinamikasi yetakchi pozitsiyalar bo'yicha jadal o'sish kuzatilgan ko'rsatkichlarning ko'pligi

(mos ravishda 8 ta va 10 ta) bilan ahamiyatlidir. Natijada ushbu hududlarda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaHM ko'rsatkichining YaIM ko'rsatkichiga biroz yaqinlashishi kuzatildi. Masalan, YaIM va Jizzax viloyatida aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaHM o'rtasidagi farq 2017-yildagi 1,8 barobardan (12-o'rin) 2023-yilda 1,3 barobarga (6-o'rin) kamaydi.

Shu bilan birga, hududlarning iqtisodiy faolligini ta'minlashda ishbilarmonlik muhiti va tadbirkorlik faoliyatini yaxshilash masalalarini hal etish davr talabiga aylanib bormoqda.

"O'zbekiston-2030" strategiyasida "drayver" tarmoqlarni rivojlantirish va hududlar salohiyatidan to'liq foydalanish, 2030-yilga borib, iqtisodiyot hajmini 2 barobar oshirish va "daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan mamlakatlar" qatoriga kirish rejalashtirilgan. Hududlarning iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash uchun quyidagi chora-tadbirlar ko'zda tutilgan:

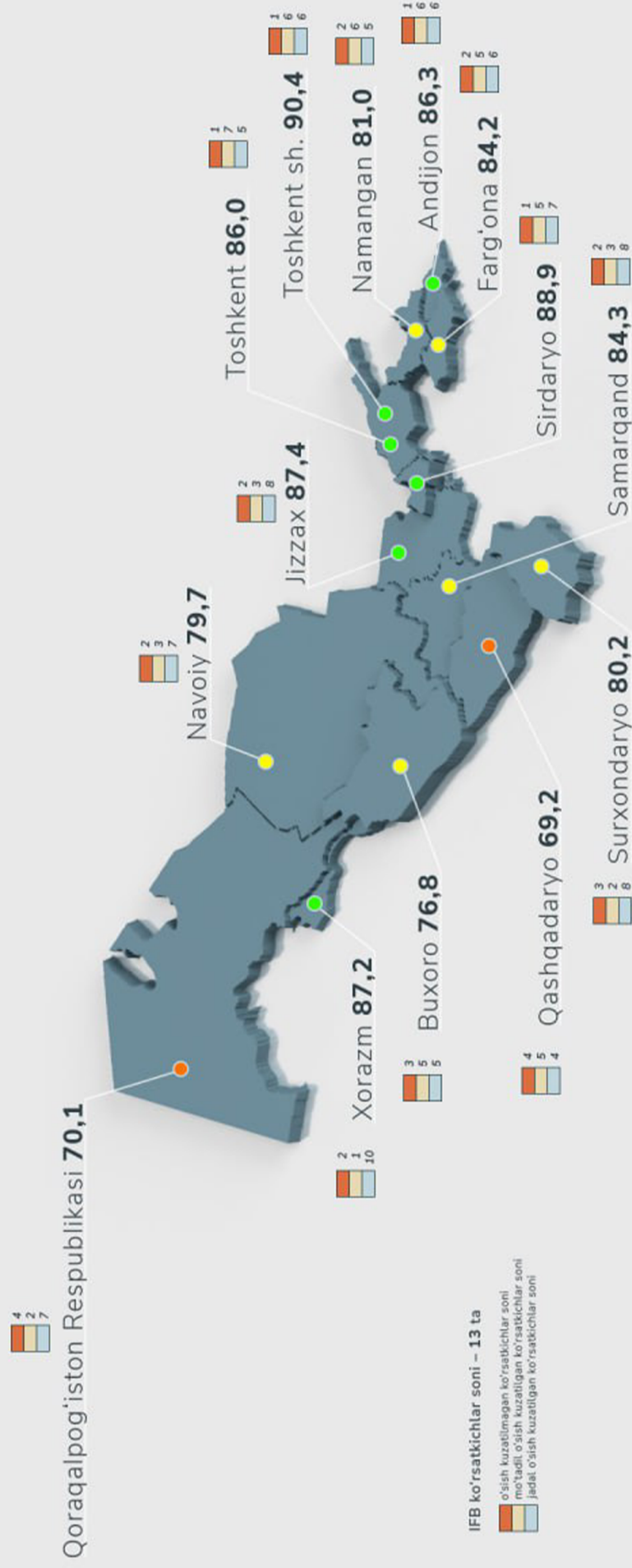
- hududlarning ishlab chiqarish faolligini oshirishda – har bir hududda zamonaviy texnologik sanoat zonalarini tashkil etish, sanoat kooperatsiyasini yo'lga qo'ygan korxonalarni faol rag'batlantirish tizimini joriy etish, aholi soni 300 ming nafardan ortiq bo'lgan shahar va tumanlarda IT xizmatlari, ta'lim, tibbiy xizmatlar, turizm xizmatlari, mehmonxona boshqaruvi, ovqatlanish va transport xizmatlarini rivojlantirish;

- hududlar jozibadorligini oshirishda – hududlarning investitsiya reytingini joriy etish, salohiyat va imkoniyatlardan kelib chiqib, har bir hududning investorlar uchun jozibadorligini yanada oshirish, kichik va o'rta biznesni rag'batlantirish, xalqaro bozorlarga olib chiqish imkoniyatlarini kengaytirish;

- hududlarda tadbirkorlik faolligini oshirishda – tadbirkorlarga «tayyor biznes» shaklida bino berish mexanizmini keng joriy etish, soliq tizimini to'liq raqamlashtirish, soddalashtirish va barcha tadbirkorlar uchun teng imkoniyatlar yaratish.

2017-2023 YILLARDA HUDUDLARNING IQTISODIY FAOLLIK BAROMETRI (IFB)

Izoh:

- Iqtisodiy faollik darajasi yuqori (85 ball ≤ IFB ≤ 100 ball)
- Iqtisodiy faollik darajasi o'rtacha (71 ball ≤ IFB < 85 ball)
- Iqtisodiy faollik darajasi past (IFB < 71 ball)

So'nggi yillarda dunyo hamjamiyatini qurg'ochilik, suv tanqisligi, tuproq degradatsiyasi va cho'llanish kabi muammolar tashvishga solmoqda. Iqlim o'zgarishi oqibatida 2050-yilga borib, Tyan-Shan va Pomir tog' tizmalaridagi jami muzliklarning 30-50 foizgacha bo'lgan qismi erib ketishi hamda Markaziy Osiyo mamlakatlarida suvga bo'lgan talab 50 foizgacha oshishi kutilmoqda. Buning oqibatida O'zbekistonda suv tanqisligi o'rtacha 15-25 foizga, cho'llanish darajasi esa 123 mln. kvadrat metrga yetishi mumkin.

Suv taqchilligining ortishi uni tejaydigan texnologiyalarni keng joriy qilish zarurligini anglatadi. Germaniya, Yaponiya, Xitoy kabi mamlakatlarda o'simliklarni parvarish qilishda turli xil noan'anaviy suv tejoychi texnologiyalar joriy etilmoqda.

Misol uchun, **Yaponiyada** havo haroratiga qarab shaklini o'zgartiruvchi gidrogel yaratilgan. U egiluvchan bo'lib, suvni o'ziga shimib olganda kengayadi va namlikni o'simlik tomiriga beradi. So'ngra oldingi holatiga qaytadi va yana namlikni yig'a boshlaydi. Shu bois u cho'l-dasht hududlaridagi o'simliklarni sug'orishda juda qo'l keladi.

Xitoyda cho'l hududidan o'tuvchi 450 km magistral yo'l bo'yida gidrogel yordamida ihotalangan daraxtzor va yashil qoplam barpo etilgan.

Gidrogel qishda yomg'ir, qor suvlarida namlikni yoki yozda sug'orishdagi suvni o'ziga shimib, uzoq vaqt saqlaydi hamda o'simliklar ildiziga nam berib turadi. U o'z og'irligidan 400-500 marotaba ko'p yomg'ir suvini, 200-400 marotaba ko'p tuproq namligini yuta oladi.

Bir gektar maydonga 35-50 kg gidrogel sarflanishi hisobiga taxminan 120-140 kub metr suv tejashga erishiladi. Tuvakda o'stiriladigan o'simliklar uchun 50-80 foiz, qishloq xo'jaligi ekinlari uchun 20-40 foiz suvni tejash imkoniyati yaratiladi. Dala sharoitidagi gidrogel o'z xususiyatini 2-3 yil davomida yo'qotmaydi. Eskirgan gidrogel qoldiqlari esa tuproq tarkibini buzmaydi va o'simliklar tomonidan azotli o'g'it sifatida o'zlashtiriladi.

Gidrogel texnologiyasining iqtisodiy ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- gidrogel texnologiyasini ommaviylashtirish natijasida sug'orilmaydigan juda ko'p yer resurslarini iqtisodiy faoliyatga kiritishda;
- respublikamizning suv tanqis hududlari, tog' va tog'oldi, lalmikor hamda dasht yerlarida, (bodom, pista, yong'oq), Orolbo'yi va cho'l hududlarida (saksovol, yulg'in va hokoza), magistral yo'l bo'ylarida ihota daraxtzorlar barpo etishda;
- shaharsozlikni rivojlantirish, "Yashil makon", "Yangi O'zbekiston" massivlarini barpo etish va ko'kalamzorlashtirishda (gazon, gul, manzarali daraxtlar), landshaft va dizaynda, istirohat bog'larida;
- cho'l hududlarida chang-to'zonning oldini oluvchi "Yashil qoplam" va ihotazorlar barpo qilish orqali ekologik holatni yaxshilashda.

INSTITUT JAMOASI

